

Umut tersini bekleyiştir; kriz de.

Umudun anlamı «olumlu bekleyiştir» olmuştur bir yandan; ancak, umut olmayacağı beklenen birşeyin olacağını düşünmekle anlam kazanır. Çiftin çocuğu olmuyordur, mevcut akla göre doktorlar olmayacağını bilir, bildirirler; tam da bu durumda çift olacağını düşünüyorsa, hâlâ çocuk olacağı konusunda umutları vardır. İnsan önünden yol geçip pahalı olacak diye toprak almıştır, siyaseti, şehir plancılığını bilenler oradan yol geçmeyeceğini bilir, bildirirler; tam da bu durumda insan yol geçeceğini düşünüyorsa, hâlâ yol geçeceği konusunda umudu vardır. Bu bakımdan, umut insanın aklının yetersizliğini kabuldür. Beklentiyse, teknik olarak bakıldığında, mevcut aklın çerçevesinde oluşur. Her akıl akıl-dışı temellerle kurulur; bir kere, umut belirdi mi, yeni bir aklın temeli olur: Umutlu çift çocukları olacak, umutlu insan toprağının önünden yol geçecek düşüncesiyle yaşar ve bu durum akılsızlığı değil farklı bir aklın varlığını gösterir.

Umut, umudu verili bir akıl çerçevesinde bekleyişe doğru daraltan yaklaşım akılsızlığa yorsa da, aklın ötesinde arayışla olsa olsa akli genişleticidir. Daraltan yaklaşım aklın tamamlanmışlığına dayanır; halbuki, en bir mükemmel aklın bile yetersizliği durmaksızın kendini hissettirir. Yaşananı, hissedilene görmezlikten gelmek, bir an gelir mevcut akıl çerçevesinde bile, artık olanaksızlaşır; kriz işte o anda belirir: Beklenen olmamıştır. Krizi tahmin eden, krizi yöneten akıl, kendi yetersizliklerini hem kabul eden hem de bu yetersizlikleri sonuçlarıyla ortadan kaldırmaya yetecek kadar yeterli olduğunu iddia eden bir akıldır ki, «mükemmel akıl» saplantısının son raddesidir.

Kriz tahmin edildi mi, yönetilebildi mi kriz olmaz. Akıllı davranıldığı düşünülüğünde, kriz bizzat tahmin edilemezliği, yönetilemezliği dışa vurur; bu durumda, kriz aklın yetersizliğidir. Tut ki akıllı davranılmıyorsa, krize girilmişse, yaşanan akılsızdır. Mevcut sermayeciliğin düzenli olarak krize girdiği, komünistlerin sürekli doğrulanan bir tezidir. Buna göre, bu krizler mevcut sermayeciliğe içkindir. Bu tez doğruysa, ya sermayeciliğin işlemlerini sağlayan akıl yetersizdir, ya da sermayecilik akılsız işler; herhalükarda kendini mükemmel gören böyle olduğu sürece sermaye süreçlerinin işlemlerini olanaklı kılan akıl bir budalalıktır.

Sermayeci burjuva zihnin gizli açık imrendiği ve bir o kadar da ürktüğü komünist zihnin tekrar ve tekrar saklanamaz biçimde ortaya çıkan haklılığı, değerli birşeyi olmayan burjuvanın yüzyıllarca simyacı olarak yaptığı üzere imitasyona yönelmesine yol açar. (En düzenli görüldüğü zaman bile bir rasyonalitesi bulunmayan, düzenli olan tek yanı kaotikliği olan) sermaye süreçlerinin (sermayeci burjuva zihnin etkileyebildiği insanların kavradığıncaya) bütün dünyaya (görmezlikten gelinen bu) kaotiklik içinde yayılmışlığını tüm zamana yayılmışlık olarak mütalaa ederek sürdürdüğü büyülemenin artık olanaksızlaştığı krizlerle birlikte, (i) o ana değinki krizlerin düzenlilik olduğunu saptama ve (ii) bu saptamayla birlikte buna bir neden bulma ve (iii) bir kez bu neden bulundu mu bir daha hiç kriz olmayacağı boş inancının yayılması ile sermayeciliğin büyüsel her zaman sürüp giderliği fikrini yeniden oluşturma eğilimi ortaya çıkar. Krizlerin düzenliliği ve buna neden bulmada komünist zihinle paralellik kurulsa bile, krizlerin kaçınılmazlığı ve sermayeciliğin kaotikliği tezi, yavuz hırsız misali, ya da yaşananın oyun olmadığını göstereni oyun bozanlıkla suçlama misali, komünist bozgunculuk olarak sunulur. Bir yandan da komünistlikle yakınlaşan sermayeci burjuva zihin örneğin «sermayeci» yerine «liberal»i, «burjuva» yerine «sivil»i koyarak «sivil liberal» nitelmesiyle ya da benzeri söz oyunları ile bir sermayeci burjuva komünist zihin geliştirmeye girişir.

Sermayeciliğin krizi zihinde yaşanmaz, tüm çabalara karşın kağıt üzerinde değil dünyada yaşanır. Talep daralması, piyasaların ufalıp yer yer ortadan kalması, kentsel nüfusun burjuvaca kazanılmış olduğu düşünülen güvencelerinin bir bir yitmesi, çaresiz yoksunluğun kentlerde giderek yayılmasıyla kendini gösterir. Dünyada yaşanan kriz, “herkes kendi başının çaresine bakar” mealinden sermayeci önlemlerle değil, ancak ve ancak insanları hep beraber değerlendiren sosyalist/toplumcu önlemlerle hafifletilebilir. İster hafifletilsin, ister hafifletilmesin, sermayenin genişleyebileceği yeni olanaklar doğmadan, kriz sürüp gider. 1980’lerin sonunda beliren krizle olduğu üzere, yağmalanacak yeni rantlar belirlediğinde (ki 1990’larda Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla bu tür rantlar oluştu) ya da günlük yaşam köklü değişikliğe uğradığında (ki 1990’ların sonlarından itibaren bir yandan daha kalabalık kentsel nüfusu besleyebilecek gıda teknolojisindeki değişiklikler, diğer yandan evde ve günlük

Umut tersini bekleyiştir; kriz de.

hayatta kullanılan aletlerin hızla çeşitlenip çoğalması bunu sağlamıştır) hasbelkader pek hissedilmeden atlatılabilir. Krizle kaosluğu alenileşen sermayeciliğin yıkıcılığı, krizin sürmesi halinde kendini hızla belli eder. Tüm gelişmişliğiyle sermaye, kontrolündeki nüfus ve kaynaklarla tam bir yıkıcı makinaya dönüşür. “Bu yıkım belli bir eşiği aştıktan sonra, «ölen öldü kalan sağlar bizimdir» anlayışıyla, azalmış olan sermaye yeniden birikmeye başlayabilir” diye düşünülse de, ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında başlayan ve yirminci yüzyılın ilk yarısının sonuna kadar devam eden süreçte olduğu gibi, bu kısa süreli bir soluk almanın ötesine geçmez; artık sürekli yıkım ve kısa süreli soluklanma süreçlerinin bir birini izlediği bir döneme girilmiştir.

Sermayeci burjuva imitasyonlarının iç karartıcılığına karşın, komünistlik ne nostaljik bir ruh hali, ne yirmi otuz kavrama sıkışmış bir laf ebeliği, ne bozgunculuk, ne de hayasızlıktır; bizzat umuttur.

Mükemmel... Eksik... Beşeri bir akıl vardır... Onun kökünü kazımaya, bunu kesmeye kalkar... Allah'tan, umut kesilemez!

Türkali Mah., Beşiktaş